

TÁRNOK ZOLTÁN (1943–2020) HALÁLÁRA

Tárnok Zoli napokban bekövetkezett szomorú halálhíre az egyre sokasodó és végleges hiányra emlékeztet. Hogy csupán a Kortárs szerkesztői közül említsem azokat, akikkel magam is közös szobában dolgozhattam: Fodor András, Orbán Ottó és Prágai Tamás nevét írom ide...

A Bajza utcai Kortárs-szerkesztőség másik, kisebb szobáját legalább húsz évig, ha jól számolom, Tárnok Zoli lakta szinte saját felségterületként, később megosztva Kovács Nóra tördelőszerkesztővel. A szűk kis szoba asztalain, különösen a kompjúter előtti időkben, mindenféle kéziratok és korrektúralapok halmazai elképzeltetlen tornyokban és zsúfoltságban álltak. Ő mint olvasószerkesztő minden folyamatot ellenőrzött: javított és átvezetett és egybeolvasott és méretezett; sőt, mindent *meg is talált*. Tárnok Zoli évtizedekig úgy dolgozott ott, mint egy cellalakó aszkéta. Ugyanazzal az elszántsággal és a hozzá való karteziánus szigorral.

Ha beléptél hozzá, *in medias res* azonnal az aktuális kéziratról, éspedig nem a jó mondatok dicserétéről, hanem hibákról, elírásokról, stílárís pontatlanságokról, szerkesztői pongyolaságokról esett szó. Mindarról, amit esetleg nem vettél észre – alig emlékszem, hogy a régebbi időkre emlékező adomák-anekdóták szóba kerültek volna (pedig ezekben is szinte verhetetlen volt, mégpedig éles és fioman megfigyelt részletekkel). Nem – nem érdekelte, mi szél hozott ide, ki fia-borja vagy, mit akarsz; csupán az: milyen a kézirat? A szerzők is idehordták korrektúráikat, ahol rövidesen a fogorvosi székben találták magukat, hogy a Tárnok-féle fájdalmas, olykor szőrszálhasogató észrevételeken átessenek, és némi végiggondolások után szemlesütve kövessék. Mint klasszikus olvasószerkesztő, Zoli az utolsók közül való volt – ha nem akartad, akkor is figyelned kellett, még ha nem is értettél vele teljes mértékben egyet. Így esett, hogy mindössze néhány sértődött szerzőre emlékszem csupán, akik Tárnok észrevételeit nem díjazták – sokkal inkább az ő lelkes híveire. A „régiekre” és „elmentekre” – elsősorban és legfőképpen Kolozsvári Papp László jellegzetes alakjára, vagy a boldog emlékű Hornyik Miklóstra, a magyar irodalom mindenesére. Ők szinte minden szerkesztői napon megkeresték, és napszámra együtt dolgoztak a szövegeken – ahogyan sokszor és hosszabban időzött nála a filológiai szigorára oly kényesen ügyelő Czigány Lóránt is. És a valódi nyelvbüvész Határ Győző is (már ha itt járt), vagy a nem kevésbé sziporkázó szellemű, mindentudó és örökmozgó Lászlóffy Aladár. Kolozsvári Papp olykor be is építette Tárnok várható rosszálló megjegyzéseit ironikus és kevésbé mókás traktátusaiba – „csekkolva” a „szerkesztő úr” kérlelhetetlen nyelvi figyelmeztetéseit és reá különösen vonatkozó szigorát. Mert ezt tartotta minden korszakában a legfontosabbnak, s ennek megfelelően javított és értelmezett: a szavak nemcsak jelentést hordoznak; testük van, ízük van, illatuk van, dallamuk és felidézhető erejük. Ezt kereste minden pillanatában – nem is tűrt semmiféle szellemi restséget és homályt. Napi életrendjét hosszú évtizedekig ez a boldogságos és boldogtalan írói-szerkesztői nyelvi küzdés keretezte. Magam, néha egészen elhűlve, azt is rögzíthettem, hogy amennyiben a lapban véletlenül megjelent valami értelemzavarónak is fölfogható, jelentéktelen sajtóhibácska – hetekig tartó lelki betegségbe zuhant.

Így ismertük őt – szenvedélyes, minuciózus szerkesztőként, aki több országos folyóirat olvasószerkesztőjeként vált híressé. A régi Mozgó Világ legendás szerkesztőségének tagjaként, majd a Kortárs különböző korszakainak szerkesztőjeként Kovács Sándor Iván, Száraz György, Thierry Árpád és leghosszabban Kis Pintér Imre főszerkesztése alatt. Én magam 1994-ben kerültem a Kortárhoz, ahol kollégaként is vagy húsz közös évet húztunk le – szerettem különös, zárkózott személyiségét, mert tudtuk, hogy mindig azt keresi, hol és miként segíthet. Nyelvhasználatban, szövegértésben, de – és ez is fontos – az „életben” is. Hol a szerkesztőség szinte állandó verődési közt (ó, a szellemi küzdelmek és hatalmi megosztások és barikádharcok az ún. rendszerváltás környékén és utána mindmáig), az anyagi küzdelmek, a lehangoló „környülállások” között – hol a saját családi létének

küzdései és örömei között. Ha olykor túlléphettünk, szereplésekkor, egyéb összejöveteleken, e külön bejáratú mai kocsmán, a „szerkesztői szobán”, ezen a saját külön-terrénumon, szerettem őt oldottnak és felszabadultnak látni. Talán nem lényegtelen mozzanat, hogy a jó pillanatokban alig ismertem olyan embertársamat, akit ennyire felszabadultan, kirobbanó boldogsággal és őszinte odaadással láttam nevetni, mint őt. Nem véletlenül ábrázolta őt e felhőtlen lelki állapotában a régi Mozgó szerkesztőit portrészobor-sorozatában megörökítő Várnagy Ildikó szobrászművész.

De hát méltánytalanságként azt is le kell írni, hogy Tárnok Zoltán szerkesztői léte és munkájának minősége mindmáig eltorlaszolja előlünk a szépírókat. Pedig elbeszélőként is jelentős: nyolc önálló kötete jelent meg, és az utolsó volt azok közül, akik klasszikus, szinte kisregény méretű elbeszéléseket tudtak írni. *Távolodva* című, válogatott elbeszéléseket tartalmazó kötetét épp az a Hornyik Miklós segítette az őt újra felfedező kiadáshoz, akivel nagy szellemi-lelki barátságot alakított ki. Most nem lehet részletezni borongós, tárgyias hidegségű, életerős novelláit vagy különös sodrású kisregényeit, netán emlékezetes műfordítását. Szellemi vállalkozásáról annyit azonban jegyezzünk meg, hogy különös módon jellemzi őt a mélyebb nyelvismeret nélkül lefordított Gogol-remekmű, *A köpönyeg* elképesztő és vitára ingerlő szövege – talán azért is, hogy égető sebként mindvégig rajtunk maradhasson ő és alteregója, Akakij Akakijevics mindenható előő, átható tekintete. Nagyon remélem, prózaírói pályájáról és jelentőségéről elemző munkák jelennek meg, és írói életműve nem lesz a felejtés része. Ám szomorúan sajnálatos jelentés a mai irodalomról, hogy Tárnok Zoltán az idén, hetvenvenhét éves korában, egyben halála évében kaphatta meg a József Attila-díjat.

A 2018-as *Nehéz dió olcsó áron* című, egyik utolsó könyvében Tárnok Zoli egyik kedvenc szavát, a *napszentület* szavunkat emeli be elemzése tárgyául. Körülrajongva, körbetáncolva úgy tiszteli a népdalban is felhangzó szavunkat („Fordulj, kedves lovam, / Napszentület felé”), mint valami eligazító erejű oltárképet. Merthogy gyönyörű, egyszavas *költeménynek* tartotta. A Tárnok-írásoktól elütő, szenvedélyes és bevallott személyességgel azt írja róla, hogy „ennél az egy szónál több nem is kell, hogy most már halálomig, utolsó vonaglásomig hű maradjak anyanyelvemhez. Bőven elég nekem ez az egy szó.”

Hű maradt hát a *napszentület* anyanyelvi pontosságához is – immár véglegesen. Mert a legjobb „szívdobogtató férfimunka” volt az övé, és „harcok árán vett multság”. Mind őt dicsérik, akit most fájdalmas szomorúsággal veszítettünk el.

Ambrus Lajos

Tárnok Zoltán a 2012-es Könyvhéten (Géző Teréz felvétele)

TRIA NON!

Mert nem lehet feledni...
a trianoni békeszerződés 100. évfordulója
emlékére rendezett kiállítás a Pesti Vigadóban
1051 Budapest, Vigadó tér 2. – www.vigado.hu

2020.09.18.–2021.01.31.

MMA
MAGYAR
MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

VIGADÓ